

УДК 332.2

ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕКОЛОГІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІЇ

*Л. Тібілова, к. е. н., О. Костишин, ст. викладач
Львівський національний аграрний університет*

Постановка проблеми. Одним із важливих чинників оцінки існуючого використання земель є показник екологічної стабільності території. Рівень екологічної стабільності конкретної території земельно-господарських структур зумовлює прийняття управлінських і проектних рішень щодо раціонального використання та охорони земель, впливає на розробку стратегії розвитку сільських територій. Тому проблема одержання достовірної її оцінки на всіх рівнях (від земельного угіддя до території місцевих рад, районів, областей у цілому) є актуальною і вимагає свого вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У практиці землекористування склалися різні підходи до оцінки екологічної стабільності території. Так, П. П. Борщевський [1] пропонує оцінювати екологічну стабільність території через відповідний коефіцієнт, значення якого розрізняє її як нестабільну (при $K_{ек.ст.} \leq 0,30$), нестійко стабільну (при $K_{ек.ст.} = 0,31...0,50$), середньостабільну (при $K_{ек.ст.} = 0,51...0,67$) та стабільну (при $K_{ек.ст.} > 0,67$).

У роботі [3] пропонується екологічні передумови оптимізації землекористування визначати за допомогою індексу екологічної невідповідності існуючого використання та перевищення припустимої розораності. Канаш О. П. [2] розглядає підхід, що, на його думку, дає змогу встановити реальну екологічну ситуацію: під час здійснення проектування щодо організації угідь і сівозмін слід виконати належні розрахунки, користуючись наведеними алгоритмами. Для оцінки впливу якісного складу угідь на екологічну стабільність проводили розрахунки коефіцієнтів екологічної стабільності території в розрізі місцевих рад адміністративного району [5].

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз і порівняння існуючих підходів до оцінки екологічної стабільності території на прикладі Чернівецької області.

Виклад основного матеріалу. Указані показники визначають за різними методиками: за відношенням площ умовно стабільних угідь до площі ріллі, за індексами екологічної стійкості та коефіцієнтом екологічної стабільності. Розглянемо деякі з цих підходів на прикладі Чернівецької області. Зонування території досліджено за стійкістю земельних ресурсів, де показник екологічної стійкості розраховано як відношення площі умовно стійких угідь до площі орних земель (табл. 1, рис. 1), та за коефіцієнтом екологічної стабільності (без врахування і з врахуванням рельєфу).

Згідно з картосхемою (див. рис. 1) і табл. 1 [4] найуразливішими до інтенсивного використання земель через їх розорювання (показник 0,5 і менше) є території Кельменецького (0,3), Новоселицького (0,4), Заставнівського та Кіцманського (0,5) районів, а найстійкішими – Путильського (7,0), а також Вижницького (3,2) і Сторожинецького (2,3).

Таблиця 1

Розрахунок екологічної стабільності території Чернівецької області

Район	Показник екологічної стабільності		
	відношення площ умовно стабільних угідь до площі ріллі*	коефіцієнт екологічної стабільності**	
		без урахування рельєфу	з урахуванням рельєфу
Вижницький	3,2	0,69	0,49
Герцаївський	0,7	0,40	0,28
Глибоцький	1,0	0,49	0,35
Заставнівський	0,5	0,35	0,35
Кельменецький	0,3	0,29	0,29
Кіцманський	0,5	0,34	0,31
Новоселицький	0,4	0,29	0,29
Путильський	69,9	0,86	0,58
Сокирянський	0,6	0,40	0,40
Сторожинецький	2,3	0,64	0,45
Хотинський	1,0	0,45	0,45
Усього в області	-	0,50	0,40

* За даними джерела [4]. ** Власні розрахунки.

Решта районів мають показник екологічної стійкості земельних ресурсів від 0,6 до 1,0, в яких площа ріллі близька до загальної площі умовно стабільних угідь.

Віддаючи належне такому підходу до оцінки екологічної стабільності території області, треба відзначити недоречну назву та недостатньо якісну читаність такої картосхеми через невдалий з картографічного погляду вибір засобів відображення.

Рис. 1. Картосхема стійкості земельних ресурсів Чернівецької області [4].

Оскільки за своєю сутністю цей показник має просторовий характер, відображає

рівень стійкості, його доцільно відтворювати способом картограми з таким групуванням: <0,5 (низький); 0,9-0,5 (нижче середнього); 4,9-1,0 (середній); >5,0 (високий). На рис. 2 застосована картограма, і читаність карти завдяки цьому підвищилась порівняно з попередньою.

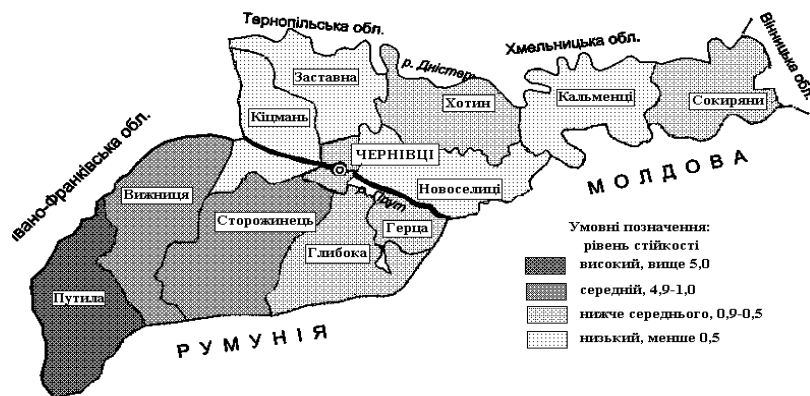

Рис. 2. Картограма стійкості земельних угідь (розроблено авторами).

Поряд з оцінкою екологічної стабільності території за відношенням площі умовно стійких угідь до площі орних земель визначена екологічна стійкість за відповідними коефіцієнтами, що характеризує стійкість окремих земельних угідь. Розрахунки в розрізі адміністративних районів проведені без урахування та з урахуванням рельєфу і згруповані за рівнем екологічної стабільності (табл. 2, рис. 3).

Таблиця 2

Оцінка екологічної стабільності території

Рівень екологічної стабільності	$K_{ек.ст.}$	Адміністративний район	
		без урахування рельєфу	з урахуванням рельєфу
нестабільна	$\leq 0,3$	Кельменецький Новоселицький	Герцаївський Кельменецький Новоселицький
нестійко стабільна	0,34 – 0,50	Герцаївський Глибоцький Заставнівський Кіцманський Сокирянський Хотинський	Вижницький Глибоцький Заставнівський Кіцманський Сокирянський Хотинський Сторожинецький
середньостабільна	0,51 – 0,66	Сторожинецький	Путильський
стабільна	$>0,67$	Вижницький Путильський	

Рис. 3. Картограма екологічної стабільності території Чернівецької області (розроблено авторами).

Для порівняння зазначених підходів до оцінки екологічної стабільності території проведено ранжування адміністративних районів Чернівецької області (табл. 3).

Таблиця 3

Ранжування районів		
за відношенням умовно-стабільних угідь до ріллі	за коефіцієнтом екологічної стабільності	за коефіцієнтом екологічної стабільності з урахуванням рельєфу
Путильський	Путильський	Путильський
Вижницький	Вижницький	Вижницький
Сторожинецький	Сторожинецький	Сторожинецький
Глибоцький	Глибоцький	Хотинський
Хотинський	Хотинський	Сокирянський
Герцаївський	Герцаївський	Глибоцький
Сокирянський	Сокирянський	Заставнівський
Заставнівський	Заставнівський	Кіцманський
Кіцманський	Кіцманський	Кельменецький
Новоселицький	Кельменецький	Новоселицький
Кельменецький	Новоселицький	Герцаївський

Висновки. Порівняння підходів до оцінки екологічної стабільності території свідчить про доцільність проведення такої оцінки (для розроблення подальшої стратегії розвитку районів) та про те, що за різними методиками отримуються приблизно однакові результати щодо місця території адміністративного району при їх ранжуванні за цим показником.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на аналіз особливостей просторового розподілу показника екологічної стабільності території у розрізі природно-економічних зон.

Бібліографічний список

1. Борщевський П. П. Підвищення ефективності використання, відтворення і охорони земельних ресурсів регіону / П. П. Борщевський, М. О. Чернюк, В. М. Заремба. – К. : Аграрна наука, 1998. – 240 с.
2. Канаш О. П. Увага до землі – наш почесний обов'язок / О. П. Канаш // Землепорядний вісник. – 2013. – № 2. – С. 9-13.
3. Класифікація сільськогосподарських земель як наукова передумова їх екологічнобезпечного використання / [Д. С. Добряк, О. П. Канаш, Д. І. Бабміндра, І. А. Розумний]. – К. : Урожай, 2009. – С. 248-455.
4. Козьмук П. Ф. Земельні ресурси Буковини: стан, моніторинг, використання / П. Ф. Козьмук, В. І. Куліш, О. А. Чернявський. – Чернівці : Букрек, 2007. – 384 с.
5. Тібілова Л. М. Аналіз екологічної стабільності території / Л. М. Тібілова, В. Ю. Станько // Вісник Львівського національного аграрного університету : економіка АПК. – 2010. – № 17(1). – С. 39-43.

Тібілова Л., Костишин О. Підходи до оцінки екологічної стабільності території

Розглядаються різні підходи до проблеми оцінки екологічної стабільності території. Аналізуються та порівнюються показники і методики її визначення. Встановлено, що за різними методиками отримують приблизно однакові результати. Пропонується використовувати таку оцінку для розроблення подальшої стратегії розвитку районів.

Ключові слова: екологічна стабільність, нестабільна, нестійко стабільна, середньостабільна, стабільна територія, коефіцієнт, індекс, картограма.

Tibilova L., Kostishin O. Approaches to assessing sustainability area

Various approaches to assessing the ecological stability of the territory are examined. Analyzes and compares the performance and the method of its determination. Found that the different methods are obtained almost identical results. It is proposed to use this assessment to develop further strategy development areas.

Key words: ecological stability, unstable, unstable, stable, stable medium, stable area, ratio, index, cartogram.

Тибилова Л., Костышин А. Подходы к оценке экологической стабильности территории

Рассматриваются разные подходы к проблеме оценки экологической стабильности территории. Анализируются и сравниваются показатели и методики ее определения. Установлено, что по разным методикам получаются приблизительно одинаковые результаты. Предлагается использовать данную оценку для разработки дальнейшей стратегии развития районов.

Ключевые слова: экологическая стабильность, нестабильная, нестойко стабильная, средне стабильная, стабильная территория, коэффициент, индекс, картограмма.